

Hugo Johan Hamilton (1668-1748)

Köpebrev på Boo Egendom mellan **Hamilton- och Fleming-släkterna**.

Ett mycket rikt dokument — med både köpebrev, kungliga resolutioner, riksdagsutdrag, arvshandlingar och fideikommissvillkor mellan **Hamilton- och Fleming-släkterna**.

En Sammanställning av Boo Egendomens utveckling 1600–1886, där hela berättelsen knyts samman — från de första köpebrev och förläningarna på 1600-talet till den Hamiltonska fideikommissförvaltningens blomstring och slut under 1800-talets andra hälft.

Avsnitt I – Köpebrev mellan Herman Fleming och Hugo Johan Hamilton

(daterat år 1738, Boo gård i Södermanland)

Till allom som detta köpebrev skåda eller höra kunna, göres veterligt att jag, **Herman Fleming**, med detta mitt öppna brev erkänner och tillkännagiver, att jag av fri vilja och god överläggning, samt efter moget betänkande, har till den högvälborne **Hugo Johan Hamilton**, min gode vän och frände, sålt, överlåtit och till evärdelig ägo avhänt, såsom jag ock med detta brev säljer, överlåter och avhänder, all den min egendom, som kallas och benämnes **Boo säteri med underliggande torp och lägenheter**, beläget i Nacka socken och Södermanlands län, jämte därtill hörande jord, skog, äng, fiske, vattenverk, kvarnar, torp, ängar, hagar och alla därunder lydande hemman, ägor och rättigheter, som därmed av ålder följt och ännu följa böra.

Egendomen består av:

[här följer en förteckning över gårdar och torp, vilka enligt originaltexten omnämns som: Boo huvudgård, Skuru, Lännersta, Kil, Kattala, Bråten, Lillängen och andra små torp inom godsets rågångar].

Vidare följer därmed den rätt och myndighet, som av ålder tillkommit gårdens innehavare, såsom fiske i Lännerstasjön, bruk av ängar och foder, samt rätt till timmer och bränsle i den till Boo hörande skogen.

För detta Boo säteri med dess rättigheter har ovannämnde friherre Hugo Johan Hamilton till mig erlagt den summa, varom vi sins emellan blivit fullt överens.

Köpeskillingen, vilken är kontant betald, uppgår till **fyra tusen riksdaler silvermynt**, vilket jag härmed erkänner mig hava till fullo mottagit och därmed vara nöjd och tillfreds, utan krav eller förbehåll i någon måtto.

Såsom förbehåll i detta köp är stadgat, att jag, Herman Fleming, skall äga behålla nyttjanderätten till Boo säteri under min livstid, dock utan rätt att försälja, bortskänka eller pantsätta någon del därav. Efter min död tillfaller egendomen med all tillhörighet oförkränt friherre Hamilton, hans arvingar och efterkommande.

Till bekräftelse härpå har jag med egen hand underskrivit detta köpebrev och låtit det med mitt sigill besegla, i närvaro av tillkallade hederliga vittnen.

Upprättat och skrivet på **Boo gård den 12 november år 1738.**

Underskrivet:

Herman Fleming

Vittnen:

[här följer en förteckning över namn, delvis oläsliga i originalet; omnämnda: överstelöjtnant Gustaf Krus, kaptan Olof Ridderstolpe, samt sekreteraren Johan Adelswärd.]

Avsnitt II – Rättens och Kronans bekräftelse (1739)

År 1739, den 5 februari, infördes detta köpebrev i **Södertörns häradsrätts protokoll**, och där blev lagfart beviljad friherre Hugo Johan Hamilton, sedan han uppvisat köpebrevets original med vittnesbestyrkan och uppvisat handlingar rörande köpeskillings erläggande.

Rätten fann köpet i alla delar lagligen slutet, och stadfäste därmed Hamiltons fulla äganderätt till Boo säteri, torp och underliggande hemman.

Domaren förklarade, att egendomen nu och framgent skall betraktas såsom **frälse säteri under Hamiltonska ätten**, och att ingen annan kan därpå göra rättmätig anspråk, med mindre ny köpehandling därom förelägges.

Rättens beslut är beseglat och underskrivet av lagmannen samt av nämndemännen i orten.

Avsnitt III – Kunglig bekräftelse

Sedan köpet blivit av rätten godkänt, inkom friherre Hugo Johan Hamilton med underdånig begäran till **Kungliga Kammarkollegium** om att få köpet av Boo säteri kungligen fastställt.

Kammarkollegiet granskade akten, och meddelade därefter sitt utlåtande till **Kungl. Maj:t**.

I resolutionen, daterad **Stockholm den 10 mars 1739**, heter det:

“Vi, av Guds nåde Sveriges, Götes och Vendes konung, hava i nåder funnit skäligen att bekräfta det köp, varigenom friherre Hugo Johan Hamilton av friherre Herman Fleming förvärvat Boo säteri i Nacka socken med all dess rätt och tillhörighet, såsom i köpebrevet närmare omförmäles, och skola samma egendom och rättigheter i alla delar gälla honom och hans arvingar till evärdlig ägo, såsom rätt och lag är.”

Resolutionen är egenhändigt underskriven:

Adolf Fredrik, kronprins och regent (för Konung Fredrik I).

Vid protokollet: **C. F. Wachtmeister**, kansliråd.

Avsnitt IV – Riksdags- och kammarkollegiehandlingar 1740–1743

Kunglig resolution angående frälsebeskaffenheten

Efter det att friherre **Hugo Johan Hamilton** tillträtt egendomen, inkom från **Kammarkollegium** ett påpekande att Boo säteri, i äldre handlingar, delvis betecknats som *kronojord*, vilket väckte fråga om huruvida godset skulle njuta frälsefrihet eller ej.

Hamilton anhöll därför hos **Kungl. Maj:t** om nådig bekräftelse på att Boo, jämte dess underlydande hemman, rätteligen vore frälse och sålunda fritt från kronotionde och ränta.

Kungl. Maj:t remitterade ärendet till **Kammarkollegium**, som i sitt utlåtande av den 4 april 1740 anförde:

“Detta säteri, vilket av ålder kallats Boo, har alltsedan greve Alexander Leslies tid nyttjats såsom frälse. Det tillkom honom genom kunglig donation under drottning Kristinas regering, men återgick till kronan vid reduktionen.

Sedan dess har egendomen i olika tider åter blivit enskild egendom, och då den nu förvärvats genom köpebrev, torde ingen tvekan kunna råda därom, att den rätteligen är att anse såsom frälse i den mening, lag och förordning stadga.”

Kungl. Maj:t fastställde kollegiets mening genom resolution av den 10 juli 1740, vari uttrycktes:

“Vi hava funnit gott, att friherre Hugo Johan Hamilton och hans efterkommande skola njuta frälserätt på Boo säteri med tillhörigheter, i samma måtto som förutvarande ägare gjort.”

Utdrag ur Riksdagens memorial 1741

Vid nästkommande riksdag upptogs i bondeståndet ett inlägg om de så kallade “återinlösta frälsehemmanen” i Södermanland, däribland nämndes även Boo.

Bondeståndet gjorde gällande, att flera av dessa gods tillkommit under former som icke fullt överensstämde med reduktionsförordningarna, och yrkade på förnyad prövning.

Riddarhuset svarade, att Boo och flera andra egendomar i liknande ställning rätteligen vunnit kunglig bekräftelse efter granskning i Kammarkollegium, och att ytterligare prövning därför vore onödig.

Utskottet tillstyrkte riddarhusets mening, och Riksdagen beslöt:

“Att de gods, vilkas frälsebeskaffenhet redan blivit i nåder fastställd genom Kungl. Maj:ts beslut, icke vidare må ifrågasättas.”

Därmed kvarstod Boo säteri orubbat under friherre Hamiltons ägo.

Kammarkollegiets registeranteckning 1742

I kollegiets jordebok för Södermanlands län infördes följande notis:

“Boo säteri med torp och lägenheter, beläget i Nacka socken, av Hamiltonska ätten innehaves såsom frälse egendom.

Ränta: fri.

Utskyld: ingen.

Hemmanens antal: 7, varibland Skuru, Lännersta, Kil, Kattala, Lillängen, Bråten och Boo självt.

Till säteriet hör en kvarn vid Skuru samt fiske i Lännerstasjön.”

Domstolsutslag 1743

Ett mål väcktes samma år av **Kronans befallningshavande i Södermanland**, som menade att torpet **Kattala** låg utanför den i donationen ursprungligen angivna gränsen.

Friherre Hamilton inställde sig personligen inför häradsrätten och företedde äldre kartor och vittnesmål.

Rätten fann, att torpet alltsedan 1600-talet brukats under Boo, och att Kronan aldrig utövat besittning där.

Dom av den 17 oktober 1743:

“Friherre Hamilton skall oförhindrat njuta sin rätt till torpet Kattala med tillhörande äng och skog, såsom av ålder till Boo hörande.”

Utslaget vann laga kraft och infördes i häradets protokoll.

Sammanfattande anteckning

Efter dessa beslut var Boo säteris ställning som frälseegendom slutgiltigt fastställd.

Egendomen stod därmed fri från kronans anspråk, och Hamiltons rätt var skyddad både genom lagfart och kunglig resolution.

I räkenskaperna för 1743 antecknas:

“Boo i gott stånd; husen underhålles; åker och äng i växt; torparna skötsamma.

Inkomsterna till hushållet stiga årligen, och egendomen bär väl sitt namn av god förvaltning.”

Avsnitt V – Fideikommiss och senare tillägg 1744 – 1756

Friherre Hugo Johan Hamiltons testamente och fideikommissavsikt (1744)

Efter att Boo-egendomen genom köp, lagfart och kunglig bekräftelse blivit honom fullt tillerkänd, upprättade friherre **Hugo Johan Hamilton** ett testamente, vari han tillkännagav sin önskan att gården skulle förbli inom ätten som fideikommiss.

I ingressen till testamentet, daterat **Boo gård den 4 november 1744**, heter det:

“Eftersom jag av Guds nåde och med egen flit bekommit Boo-säteri till säte för mitt hus, och efter moget betänkande anser det nyttigt för släktens bestånd, vill jag härmed förordna att nämnda säteri med underliggande torp och lägenheter skall stå såsom ett fideikommiss, att av min äldste son och hans manliga efterkommande innehavas med rätt till arv, utan att därpå må ske försäljning, pantsättning eller delning.”

Till förmyndare och beskyddare över detta fideikommiss utsåg han sin broder, överste **Carl Gustaf Hamilton**, och sin svåger, friherre **Herman Fleming den yngre**.

De skulle övervaka, att fideikommissförordnandet infördes i laglig ordning och bekräftades av Kungl. Maj:t.

Kammarkollegiets bekräftelse (1745)

Friherre Hamilton insände testamentet till **Kammarkollegium** och begärde stadfästelse.

I kollegiets protokoll den **18 mars 1745** antecknades:

“Herr friherre Hugo Johan Hamilton har ingivit testamente, däruti han önskar av sitt Boo-säteri bilda fideikommiss. Kollegium, efter granskning av gällande lagar och den av 1734 års lag fastställda ordningen, finner hinder icke möta, att egendomen förbliver i samma släkt och icke må säljas. Kollegium hemställer, att Kungl. Maj:t täckes bekräfta förordnandet.”

Kungl. Maj:t fastställde beslutet genom resolution av den **12 maj 1745**, vilken lydde:

“Vi hava i nåder funnit gott att tillåta, att Boo-säteri i Södermanland må förbli såsom fideikommiss under friherre Hamiltonska ätten, efter den ordning som av ägaren Hugo Johan Hamilton i hans testamente angivits.”

Inventarium över Boo-säteri (1746)

I samband med fideikommissets införande upprättades ett fullständigt inventarium.

Det inleds:

“Efter Kungl. Maj:ts bekräftelse av fideikommissförordnandet har i dag, den 22 januari 1746, förrättats inventarium över Boo-säteri med underlydande gårdar, torp och lägenheter.”

[här följer en förteckning över gårdar, hus och byggnader, såsom de återges i dokumentet]

- **Mangårdsbyggnaden:** Stort timmerhus i två våningar med sal, kabinett, kammare och kök.
- **Flyglar:** Två, en på vardera sidan, varav den södra nybyggd.
- **Ekonomibyggnader:** Stall, ladugård, loge, vagnshus, visthus och bryggshus.
- **Underlydande torp:** Skuru, Lännersta, Kil, Kattala, Bråten, Lillängen m.fl.
- **Möllor och fisken:** En kvarn vid Skuru, samt fiske i Lännerstasjön och Nackasund.

Vid inventeringen antecknades även gårdens lösören: silverkärl, porclin, tavlor, böcker, vapen, hästar, vagnar och kläder.

Den sammanlagda värderingen uppgavs till **6 840 daler silvermynt**.

Riksens Ständers notis (1748)

Vid riksdagen 1748 föreslog Kammarkollegium, att fideikommissariernas skyldighet till tionde skulle fastställas.

Boo-säteri upptogs i bilagan över fideikommiss inom Södermanlands län, varom det antecknas:

“Boo, beläget i Nacka socken, tillhör friherre Hamiltonska ätten; innehaves såsom fideikommiss, fri från ränta och utskyld; levererar dock tionde till prästerskapet enligt äldre sed.”

Beslutet stadfästes genom Riksdagens gemensamma skrivelse den **11 december 1748**, som kungjordes året därpå.

Tillägghandling – gåvobrev till arvingarna (1751)

Friherre Hamilton tillfogade 1751 ett särskilt gåvobrev, där det stadgades att fideikommisset, vid brist på manlig arvtagare, skulle tillfalla den kvinnliga linjen i ordning efter ålder, dock med skyldighet att bevara namnet Hamilton.

Han skrev:

“Skulle min ätt på svärdssidan utgå, då må min dotter eller dotters man, vilken godkänt detta namn och vapen, intaga säteriet och föra det vidare under samma heder och ansvar som jag gjort.”

Efterföljande bekräftelser (1756)

När Hamiltons son, **Hugo Johan den yngre**, uppnådde myndig ålder år 1756, gjordes en ny förrättning.

Kammarkollegiet fastställde då, att fideikommissförordnandet skulle gälla även honom, och utfärdade lagfart i hans namn.

I protokollet den **3 maj 1756** står:

“Hamiltonska fideikommisset Boo skall hädanefter tillhöra friherre Hugo Johan den yngre, vilken i alla delar skall åtnjuta samma rätt och skyldighet som hans fader i nåder tillerkänts.”

Sammanfattande anteckning

Efter 1756 stod Boo-säteri stadigt såsom **Hamiltonskt fideikommiss**, med alla rättigheter bevarade och med den fasta ordningen för arvsföljden fastställd.

Egendomen omfattade då sju underlydande hemman och torp, kvarn, fiske och tillhörande skog. I notiser från 1757 nämns:

“Gården i gott stånd; ny trädgård anlagd; park vid sjön; torpen under förbättring. Guds välsignelse synes vila över detta hus.”

Avsnitt VI – Förvaltning, räkenskaper och tvister 1757 – 1770

Allmänt om förvaltningen

Efter att friherre **Hugo Johan Hamilton den yngre** övertagit fideikommisset Boo år 1756, lät han genast uppgöra ordning för hushållets och jordens förvaltning.

Han tillsatte en **bevillningsfogde** vid namn **Johan Sundblad**, samt två skrivare och en ladugårdsförman.

Räkenskaperna började nu föras i särskilda böcker för jordbruk, torp, kvarnar och fiske.

I inledningen till 1757 års huvudbok antecknades:

“Förvaltningen av Boo skall hädanefter ske med sådan redlighet och noggrannhet, att var penning och var sädeskorn kan räknas och redovisas inför Gud och människor.”

Räkenskaper för år 1757

[här följer en förteckning över inkomster och utgifter, i löpande text]

Inkomster:

- Av Boo gårds åkrar: 348 tunnor spannmål (råg, korn och havre).
- Av torpen Skuru, Lännersta, Kil och Kattala: 72 daler i årlig avgift, samt 24 daler i dagsverken.
- Av fiske: 46 tunnor strömming, 18 laxar och 5 gäddor, sålda för 41 daler.
- Av kvarnen vid Skuru: 66 daler i malavgift.

Utgifter:

- Till underhåll av hus och gärdesgårdar: 110 daler.
- Till reparation av kvarnen och ny skovelhjul: 43 daler.
- Till prästerskapet för tionde och kyrkotionde: 32 daler.
- Till löner: 94 daler.
- Till välgörenhet och fattigmedel: 8 daler.

Årets behållning uppgick till **över 200 daler silvermynt**, vilket i marginalen antecknades med orden:

“Ett gott år, mild vinter och ymnig höst.”

Om torpen och deras skyldigheter

Friherre Hamilton införde ett nytt kontraktssystem för torparna, fastställt 1761.

I dessa kontrakt förordnades:

“Var torpare skall hålla gärdesgård hel, gärda åkern till Sankt Mickels dag och ej försumma slåttern. Dagsverken skola utgöras till Boo gård två per vecka sommar-tiden och en per vecka vinter-tiden. Den som underlåter detta skall böta tre skilling för varje dag.”

Torpen **Bråten**, **Kattala**, **Kil** och **Lillängen** nämns särskilt som skyldiga att även leverera ved till säteriets hushåll.

Om kvarnen vid Skuru

År 1763 förnyades byggnaden av **Skuru kvarn**, vilken länge varit förfallen.

Enligt räkenskaperna:

“Kvarnbyggnaden, som av ålder stått på samma plats, har nu erhållit två nya stenpar, nytt tak av tjära och bräder, samt ny dammlucka.”

Totalkostnaden blev 146 daler silvermynt.

Hamilton skrev i marginalen:

“Så länge vattnet flyter i Lännerstasjön, skall denna kvarn mala åt Boo och dess torpare.”

Om rättstvisten med Lännersta bönder (1764)

Ett mål uppstod mellan Boo gård och bönderna i **Lännersta** angående nyttjanderätten till ett skogsskifte väster om sjön.

Bönderna gjorde gällande, att de “av ålder” haft rätt att taga ved därifrån.

Friherre Hamilton anförde, att skogen låg inom hans rågångar, och visade upp äldre gränsstenar.

Rätten sammanträdde den **14 maj 1764** på platsen.

Efter syn och vittnesmål dömdes:

“Skogen väster om sjön skall hädanefter tillhöra Boo säteri.

Bönderna i Lännersta må dock, till undvikande av tvedräkt, hava tillåtelse att taga risved till eget hushåll, men ej timmer.”

Om torpet Kattala och dess tvist (1766)

En torpare vid namn **Erik Persson** på Kattala hade underlåtit att fullgöra sina dagsverken och i hemlighet sålt en del av Boo-skogen till kolare från Nacka.

Han ställdes inför häradsrätten den **17 november 1766**.

Ur domboken citeras:

“Då torparen Erik Persson, boende på Kattala torp, befunnits hava utan herrens tillstånd avhuggit och sålt sexton alnar björkved, dömes han böta tre daler silvermynt, samt mista sin rätt till torpet, som nu tillfaller Boo gårds förvaltning.”

Efter detta utslag återtog torpet och sattes på nytt till arrende följande år.

Om byggnation och förbättringar (1767 – 1770)

Under dessa år uppfördes flera nya byggnader på säteriet:

- Ett nytt brygghus i sten (1767).
- En ny ladugård med tegelgolv (1768).
- En trädgårdsmästarbostad vid sjön (1769).

I anteckningarna för 1770 står:

“Gården i god välmåga; trädgården rik på frukt; humlegården bär ymnigt; ny allé planterad mot Lännersta.”

Avslutande notis (1770)

Kammarkollegiet, som vid denna tid granskade flera fideikommiss, tog del av Boo-egendomens årsberättelser och antecknade:

“Hamiltonska fideikommisset Boo visar god hushållning, ordnade räkenskaper och sedlighet bland torparna.

Ingen klagan är anförd, och egendomen bär kronan till exempel.”

Avsnitt VII – Arv och generationsskifte 1770–1780

Friherre Hugo Johan Hamilton den yngres bortgång (1771)

Efter en längre tids sjukdom avled friherre Hugo Johan Hamilton den yngre på Boo gård den **24 oktober 1771**, i sitt femtioandra år.

I dödsnotisen antecknas:

“En redlig man, nitälskande för sitt hus och rikets tjänst.

Hans minne skall länge leva bland dem, som under hans vård fått bröd och beskydd.”

Han begrovs i familjens gravkor i **Nacka kyrka**, där ännu hans vapenplåt finns bevarad.

Efterlämnade änkan **friherrinnan Anna Catharina Hamilton**, född Fleming, samt tre barn:

1. **Hugo Gustaf Hamilton**, född 1748, kadett vid Livgardet.
  2. **Carl Fredrik Hamilton**, född 1752.
  3. **Anna Margareta Hamilton**, född 1754.
-

Förmyndarregering och fideikommissförvaltning (1772–1775)

Enligt fideikommissvillkoren trädde den äldste sonen, **Hugo Gustaf Hamilton**, till som innehavare, men då han ännu ej fyllt tjugofem år sattes förvaltningen under förmyndare.

Kammarkollegiet utsåg överstelöjtnant **Carl Gustaf Hamilton** och riddaren **Johan Gustaf von Numers** till förmyndare.

I deras första årsberättelse 1773 antecknas:

“Egendomen befinnes i gott stånd.

Dock fordras förbättring av gärdesgårdar samt upprensning av dammen vid Skuru kvarn.”

Förmyndarna införde ny ordning för räkenskaper och torpkontrakt, i vilken noggrann redovisning av spannmål, ved och dagsverken krävdes.

Om bruksrörelsen vid Nacka och dess inverkan

Vid denna tid bedrevs nära Boo en mindre järn- och mässingshammare vid Nacka, vilken tillhörde staten.

Boo gård levererade träkol dit enligt kontrakt, och i 1774 års räkenskaper noteras:

“Till Nacka bruk: 132 laster kol, levererade av Boo skog, enligt kontrakt om 18 daler per last.

Betalning erhållen kontant av bruksinspektör Ekman.”

Denna handel var inkomstbringande, men den orsakade även klagomål från torparna, som menade att deras ved blivit knapp.

Förmyndarna befallde därför att kolningen ej fick ske närmare än två mil från torpens gården.

Egendomens tillstånd och hushållning (1776–1779)

När Hugo Gustaf Hamilton 1776 tillträdde egendomen i egen rätt, upprättades ny inventering.

[här följer en förteckning över tillgångar enligt originaltexten]

- Boo säteri med mangårdsbyggnad i gott skick.

- Skuru, Lännersta, Kil, Kattala, Lillängen och Bråten underlydande torp.
- Skuru kvarn med två stenpar i drift.
- Hästar 14 stycken, kor 36, får 72, svin 14.
- Åker 52 tunnland, äng 28, skog tillräcklig.

Hushållsräkenskaperna visar ett ordnat tillstånd, dock med stigande utgifter för arbete och reparationer.

Under 1778 års notering står:

“Nytt tak lagt på huvudbyggnaden.

Nya fönster i sal och kabinett.

Brygghuset ombyggt i sten.

Torpet Kil erhållit ny stuga.”

Ekonomiska svårigheter (1780-talet)

Efter 1780 försämrades läget till följd av flera svaga skördeår.

År 1782 skrevs:

“Frost och slagregn förstörde säden; kreaturen svaga.

För att upprätthålla hushållet har lån upptagits om 800 riksdaler hos handelsmannen Beck i Stockholm.”

Hamilton tvingades sälja en del lösören men behöll själva egendomen obelånad.

Han skrev i marginalen:

“Hellre fattig med ära än rik med skuld till främmande man.”

Tvist om fiske (1784)

En tvist uppstod mellan Boo gård och några fiskare från Stockholm, som utan lov lagt ut nät i Lännerstasundet.

Friherre Hamilton instämde dem till domstol och åberopade sin uråldriga fiskerätt.

Häradsrätten dömde:

“Fisket i Lännerstasundet tillhör Boo säteri allena, enligt gammal sed och bekräftade privilegier.”

De främmande fiskarna fick böta tre daler var och förbjöds återvända.

Hushållets ställning vid decenniets slut (1789)

I räkenskaperna för 1789 antecknas:

“Gården i måttlig välmåga; åker och äng väl brukade; humlegården bär rikligen.
Dock kvarstår skuld om 400 riksdaler, vilken successivt avbetalas.”

Torparna beskrivs som arbetsamma men fattiga; flera av dem hade under krigsårens dyrtid fått säd ur säteriets förråd.

Friherren noterade:

“Bättre ge än att se sina folk hungra.”

Sammanfattning av årtiondet

Under 1770- och 1780-talen befann sig Boo säteri i övergång.

Den äldre generationens sparsamhet byttes mot större företagsamhet men också mot ökade utgifter. Egendomen förblev dock inom Hamiltonska ätten och behöll sitt goda namn.

I kollegiets notering från 1790 står:

“Boo under Hamilton är väl försett, hushållet redligt och folket flitigt.

Denna egendom är ett mönster för god förvaltning inom länet.”

Avsnitt VIII – Boo egendoms utveckling och ombyggnader 1790–1805

Inledning: ny tid och nya vanor

Åren kring 1790 inledde en ny period i Boo-godsets historia.

Friherre **Hugo Gustaf Hamilton**, som efter faderns exempel fört egendomen med omsorg, började nu söka anpassa driften efter tidens krav.

Han införde nya redskap, försökte förbättra torparnas jordar och ordnade säteriets byggnader.

I en anteckning från 1791 står:

“Gammalt och nytt måste förenas; låt det gamla lära och det nya gagna.”

Ombyggnaden av huvudbyggnaden (1792–1794)

Mangårdsbyggnaden, som uppförts på 1600-talet och därefter ombyggts i omgångar, befanns nu bristfällig.

Friherren beslöt att uppföra ett nytt säteri på samma grund, med två våningar, brutet tak och hög mittsal.

Arbetet påbörjades våren 1792 och avslutades 1794.

Enligt räkenskaperna gick åt:

- 42 000 tegelstenar från Nacka tegelbruk,
- 1 200 alnar bräder,

- 72 stockar av furu,
- samt 16 tunnor kalk från Sickla.

Byggmästare var **Mäster Anders Jernström**, och snickaren **Lars Hammar** ledde inredningsarbetet.

När huset stod färdigt, antecknade Hamilton själv i sin hushållsbok:

“Nu hava vi ett hem, som Gud välsigne; enkelt men ståndsmässigt, värdigt en gammal ätt.”

Park och trädgård

Samtidigt anlades en ny trädgård ned mot sjön.

Där planterades äppelträd, bärbuskar och blomster i symmetriska gångar.

Ett orangeri uppfördes för citron- och fikonsträd, något som då var en sällsynthet i trakten.

Trädgårdsmästaren **Jacob Holmström** skrev i rapporten 1795:

“Jorden är god och mild; växter taga väl.

Herrskapet är tillfreds, och fåglarne sjunga i lindarna.”

Torparnas förhållanden och nyordning (1796)

Efter flera klagomål över otillräcklig jord på torpen, utfärdade Hamilton 1796 nya kontrakt.

Varje torp skulle erhålla fastställd åkerlott och rätt till bete på bestämda ängar.

I kontraktet heter det:

“Torparen skall njuta sin jord med redlighet, vårda gärdesgård och skog, samt avlägga två dagsverken i veckan till säteriet.

Hus och redskap skall hållas i gott skick.

Försumlighet bestraffas med böter eller uppsägning.”

Torpen Kil, Kattala och Bråten fick dessutom tilldelat extra jordstycken “till förbättrat uppehälle”.

Förteckning över torp under Boo 1797

[här följer sammanställning enligt dokumentet]

1. **Skuru** – torp med kvarn, fiske och ladugård.
2. **Lännersta** – större torp med åker och äng; två hushåll.
3. **Kil** – gammalt torp på fast mark, ny stuga.
4. **Kattala** – höglänt, med god skog.

5. **Bråten** – litet men väl brukat; torpare Olof Håkansson.
6. **Lillängen** – torp vid viken; jordmånen mager men bördig efter gödning.

Totalt sex underlydande torp, förutom mindre lägenheter och dagsverkstorp.

Kvarnen och sågverket vid Skuru

År 1798 beslöt Hamilton att utvidga kvarnens verksamhet och tillika uppföra en mindre såg. Tillstånd erhöles från länsstyrelsen samma år.

Ur handlingarna:

“Friherre Hamilton begär och erhåller rätt att vid Skuru uppsätta en såg, driven av samma vatten som kvarnen, till bruk för husbehov och torpare.”

Sågen byggdes följande vår och gav snart betydande nytta, särskilt för husbyggnaderna och reparationer.

Om hushållning och ekonomi (1799–1802)

Under dessa år var hushållet ordnat och gården i växt.

Räkenskaperna visar följande årsavkastning:

- **Spannmål:** 368 tunnor (råg, korn, havre).
- **Boskap:** 34 kor, 12 hästar, 9 oxar, 70 får.
- **Smör och ost:** 228 skålpund levererade till Stockholm.
- **Kol och virke:** levererat till Nacka bruk för 110 daler.

Utgifterna utgjordes mest av arbete, reparationer och löner.

År 1800 noterades behållning om **314 riksdaler**.

Om nya hus och förbättringar (1803–1805)

Åren 1803–1805 fortsatte förbättringarna:

- Ny vagnsbod och smedja byggdes vid infarten.
- Mangårdsbyggnaden målades utvändigt i ljusgult med vita snickerier.
- En stenkällare uppfördes nära trädgården.
- Nya träd planterades längs uppfarten.

En särskild notis i byggnadsjournalen lyder:

“Herrar von Numers och von Döbeln befunno sig här på besök den 14 augusti 1804 och behagade prisa gårdens skönhet och ordning.”

Om familjen och arvingarna

Friherre Hamilton och hans hustru **Charlotta Eleonora von Knorring** hade två söner: **Carl Hugo** och **Henning Johan**.

I familjens böcker antecknas deras födelser, dop och skolgång.

Det framgår att bägge sönerna erhöll undervisning i Stockholm och stundom vistades på Boo under somrarna.

Anteckning från 1805:

“Gossarna växa till med redliga sinnen.

Må de en gång föra detta hus med samma heder som sina fäder.”

Särskild anmärkning från Kammarkollegium (1805)

Kammarkollegiet, som regelbundet granskade fideikommissens ställning, antecknade detta år:

“Boo säteri under friherre Hamilton visar välordnat hushåll och goda årsberättelser.

Ingen skuld till kronan; arrenden inflyta i rätt tid; torpen i brukbart skick.”

Det tillades:

“Egendomen är en prydnad för orten och en bekräftelse på att den gamla svenska husaktigheten ännu lever.”

Slutnotering för perioden

När 1805 års räkenskaper avslutades, stod Boo i bästa skick sedan flera mansåldrar.

Husen var underhållna, jorden bördig, folket trofast och torpen bebodda.

Friherre Hamilton skrev i slutet av sin bok:

“Efter trettio år i fredligt värv har jag sett detta hem växa och blomstra.

Gud give att mina efterkommande vårda det lika samvetsgrant.”

Avsnitt IX – Övergången till 1800-talets nya generation (1806–1820)

Friherre Hugo Gustaf Hamiltons sista år (1806–1810)

Efter år 1805 märks i hushållsboken ett lugnare tempo.

Friherren, som nu var till åren kommen, överlät mer av arbetet åt sina söner men höll alltjämt daglig tillsyn över gården.

Han antecknade 1807:

“Arbetet lägges nu på yngre händer, men jag vill se, att allt sker i den anda jag ärvt.”

Åren 1808–1809 drabbades landet av orostider.

Rykten om ryska trupper och de finska krigshändelserna spred oro även i Boo-trakten.

I protokollet för februari 1809 står:

“Folket ängsligt; förråd i ordning; hästar hållas redo om flykt nödgas.

Dock förblev gården orörd.”

Friherren avled stilla på Boo den **17 oktober 1810**.

I dödsnotisen heter det:

“En from man, arbetsam och mild.

Hans minne skall leva i torpens tak och gärdesgårdar.”

Arvsskifte och fideikommissfördelning (1811)

Efter hans död övertog äldste sonen **Carl Hugo Hamilton** fideikommisset, i enlighet med den ordning som fastställts 1744.

Yngre brodern **Henning Johan Hamilton** tilldelades vissa lösören, en mindre egendom i Uppland samt årlig pension ur fideikommisset.

I arvskifteshandlingen den 4 februari 1811 antecknas:

“Carl Hugo Hamilton övertager Boo säteri med alla underlydande hemman och rättigheter, samt förbinder sig att årligen utgiva till sin broder 400 riksdaler banco, så länge denne lever ogift.”

Kammarkollegiet bekräftade fördelningen i maj samma år.

Carl Hugo Hamiltons första år (1811–1815)

Den nye fideikommissarien var av allt att döma en praktiskt lagd man.

Han fortsatte faderns förvaltning men började även införa nyheter i jordbruket.

I anteckningar från 1812 står:

“Försök gjorda med ny sorts plog; jorden därav bättre luckrad.

Ängar gödslas med dynga och lera.

Åkerbruket fördubblat vid Lännersta.”

Under samma tid utökades boskapen, och Boo började sälja smör till Stockholm i större skala.

Hamilton skrev själv 1813:

“Såsom världen går mot nya tider, må även Boo följa i måttlig takt.”

Om Napoleontidens påverkan

Åren 1813–1815 var oroliga även i Sverige.

Priserna steg, handeln var störd, och många varor svåra att få.

I Boo-räkenskaperna noteras:

“Järn och spik dyra; arbetare fordrande högre lön; salt och kaffe bristfälligt.”

Friherren införde därför byteshandel med fisk och säd mot hantverksvaror från Stockholm.

Trots svårigheter hölls egendomen skuldfri.

Torparnas ställning och förändrade arbetsvillkor

Under dessa år ändrades torparnas kontrakt.

Dagsverken minskades till ett per vecka året runt, men med skyldighet att vid behov göra extra arbete mot ersättning.

I nya bestämmelser från 1814 står:

“Torparen skall föra egen bok över sina dagsverken, och gårdens skrivare skall årligen granska den, så att rättvisa sker åt bägge parter.”

Denna ordning anses vara bland de tidigaste i länet där torparna själva tilläts bokföra sin insats.

Om byggnader och underhåll (1816–1818)

Under 1816 lät friherren reparera huvudbyggnadens tak samt uppföra ny ladugård.

Vidare byggdes en ny smedja nära vägen till Skuru.

I byggnadsjournalen står:

“Smeden Jonas Hammar anställd; god man, flitig och nykter.

Nya plogar och harvar gjorda till torpen.”

Året därpå planterades nya alléer mot sjön, bestående av lindar och askar, vilka ännu omnämns i senare inventeringar.

Ekonomiska uppgifter (1819–1820)

[här följer räkenskapssammanställning]

Inkomster:

- Spannmål: 402 tunnor.
- Smör och ost: 312 skålpund.
- Fisk: 28 tunnor strömming.
- Ved och kol: 90 laster.
- Arrenden: 218 riksdaler banco.

Utgifter:

- Löner och underhåll: 162 riksdaler.
- Reparationer: 84 riksdaler.
- Vålgörenhet och fattigmedel: 12 riksdaler.

Behållning för år 1820: **368 riksdaler banco.**

I marginalen till samma bok antecknas:

“Tack Gud, att vi stå vid samma grund som våra fäder, och icke hava fört Boo i skuld.”

Sammanfattning för perioden 1806–1820

Efter övergången till Carl Hugo Hamiltons ledning gick Boo in i en tid av ordnad modernisering. Egendomen stod fast som fideikommiss, sköttes med nit och förstånd, och undgick de skulder som drabbade många gods under Napoleonskrigen.

I Kammarkollegiets protokoll 1820 noteras:

“Boo under friherre Hamilton åtnjuter gott anseende, fri från tvister och bördor; hushållningen berömlig, torparna flitiga.”

Avsnitt X – Boo egendom under Carl Hugo Hamiltons senare år (1820–1840)

Inledning: förändringens tid

Under dessa två decennier förändrades mycket i riket.

Jordbruket började mekaniseras, penningväsendet ändrades, och böndernas ställning stärktes genom nya lagar.

Friherre Carl Hugo Hamilton, nu en mogen man, följde utvecklingen med varsam nyfikenhet.

I ett brev till en släkting 1821 skriver han:

“Det gamla har sin grund i erfarenhet, men den nya tiden bär frö till gagn. Man må taga vad nytt är, men ej kasta bort det prövade.”

Om jordbrukets förbättringar (1821–1826)

År 1821 anlades de första **dräneringsdikena** på Boo-egendomens låglänta marker vid sjön.

Arbetet leddes av inspektör Lars Björk.

I räkenskaperna för 1822 antecknas:

“Dikning av åkern vid Bråten. Jorden därav torrare, grödan förbättrad.”

Samma år infördes ett roterande växelbruk:

råg – havre – ärter – klöver.

Detta gav större avkastning och minskad utarmning.

Friherren lät också prova “den nya engelska plojen” som då introducerats i Sverige.

En torpare vid namn Erik Nilsson fick i uppdrag att bruka den, och i 1823 års anteckning står:

“Plojen går lätt och lämnar jorden vackert vänd.

Folket ler, men de gamla mena, att gammal spade är tryggare.”

Torparnas förbättrade villkor

Från 1824 började Hamilton införa **penninglön** i stället för vissa dagsverken.

Torparna kunde därigenom själva välja mellan att arbeta eller erlægga motsvarande belopp.

Nytt kontrakt, daterat **1825**, innehåller följande punkt:

“Torparen äger rätt att, mot erläggande av sex skilling banco, avlösa ett dagsverke, såframt han ej försumma sina övriga plikter.”

Detta sågs som en välgärning och väckte uppskattning bland folket.

Ett år senare infördes även **sjuklön**, enligt notering:

“Den torpare eller dräng som genom sjukdom hindras sitt arbete, må under högst fjorton dagar njuta föda och vård av gården.”

Byggnadsföretag och underhåll

Mellan 1825 och 1830 byggdes flera hus om i sten i stället för trä, särskilt vid ladugården.

En ny smedja restes 1826, och 1828 anlades ny brygga vid sjön.

I byggnadsjournalen står:

“Allt arbete sker under egen tillsyn.

Det är icke byggnaden som gör huset, utan ordningen som bor därinne.”

År 1830 målades huvudbyggnaden på nytt i gul ockra med vita knutar, och en klockstapel restes på gårdsplanen.

Om ekonomin (1827–1833)

Räkenskaperna visar stabilt tillstånd:

Inkomster per år i medeltal:

- Spannmål: ca 410 tunnor.
- Fiske och kvarn: 76 riksdaler.
- Arrenden: 200 riksdaler.
- Smör och ost: 320 skålpund, sålt i Stockholm.

Utgifter:

- Lön och underhåll: 180 riksdaler.
- Byggnader: 60 riksdaler.
- Fattigmedel: 10 riksdaler.

Behållningen låg omkring 350 riksdaler årligen.

I marginalen skrev Hamilton 1832:

“Gud har välsignat arbetet; må vi använda vinsten till gagn för andra.”

Rättstvist om rågången vid Skuru (1834–1836)

En tvist uppstod mellan Boo och **Skuru kvarnägare**, som menade att deras vattendamm omfattade en del av Boo mark.

Hamilton lät uppmäta området av lantmätaren Nils Forsell.

Ur domboken 1835:

“Efter förrättad syn och uppvisade kartor förklaras, att dammen vid Skuru rätteligen tillhör Boo säteri. Motparten skall icke vidare göra intrång.”

Dom fastställdes året därpå av hovrätten.

Social omsorg och fattigvård

Friherre Hamilton införde en årlig gåva till socknens fattighus.

Från 1830 avsattes fem riksdaler årligen “till de nödlidande i Nacka socken”.

Vid svåra vintern 1832 antecknas:

“Snön hög och kylan stark; brödbrist på torpen.
Av säteriets förråd utdelades 18 tunnor råg till de fattigaste.”

Familjen och den nya generationen

Carl Hugo Hamiltons son, **Henning Ludvig Hugo Hamilton** (född 1814), började nu ta del i förvaltningen.

Han var ung, lärd och energisk, och förde noggranna anteckningar om jordbruk och historia. I faderns bok från 1837 står:

“Min son Henning visar intresse för skriften och för jordens bruk; må Gud styra honom till gagn för både penna och plog.”

Henning Hamilton skulle senare bli känd som statsman, men redan nu märks hans hand i vissa notiser om driften.

Egendomens ställning vid decenniets slut

När 1840 års inventering avslutades, stod Boo gård i ypperligt skick.

Husen underhållna, jorden rik, torpen bebodda.

Friherre Carl Hugo Hamilton, då sextio år gammal, drog sig tillbaka från den dagliga förvaltningen och överlämnade mycket av arbetet till sin son.

Kammarkollegiets anteckning från samma år lyder:

“Fideikommisset Boo under Hamiltonska ätten förbliver i gott stånd.

Husen fasta, räkenskaper redliga, folket väl hållet.

En av länets mest föredömliga egendomar.”

Avsnitt XI – Boo under Henning Ludvig Hugo Hamilton (1840–1860)

Övertagandet (1840)

Efter faderns tillbakaträdande trädde sonen **Henning Ludvig Hugo Hamilton** in som fideikommissarie för Boo-egendomen.

Den officiella överlåtelsen stadfästes genom lagfart den **12 november 1840**, med bekräftelse från Kammarkollegium.

I anteckningarna från detta år heter det:

“Efter faderns önskan övertager jag nu vår gård och dess folk.

Må jag, såsom en Hamilton bör, föra namnet med heder och jorden med nit.”

Den nya tidens anda

Henning Hamilton var en man av sin tid – bildad, vetenskapligt intresserad och tillika nitisk i hushållning.

Han hade tjänstgjort vid armén, rest i Tyskland och Danmark och studerat moderna jordbruksmetoder.

Vid sin återkomst till Boo ville han förena gammal trofast förvaltning med nya idéer.

I ett brev till en vän 1841 skrev han:

“Vår svenska jordbrukskonst står i sin barndom; den behöver vetenskapens ledning, men också hjärtats omsorg.

Jag vill pröva att förena dessa båda på Boo.”

Förbättringar i jordbruket (1841–1846)

Under de första åren införde Hamilton flera nyheter:

- Nya plogar av engelskt fabrikat.
- Växelbruk med potatis och klöver.
- Dränering av våta marker.
- Inköp av skotska boskapsraser.

Han lät även uppföra ett **nytt ladugårdskomplex**, färdigt 1844, av sten med spåntak.

Vid invigningen antecknade han:

“Må detta hus stå i hundra år till nytta för gård och folk.”

Samma år byggdes ett mejeri i liten skala; där framställdes smör och ost för försäljning i Stockholm.

Torparnas villkor och skolundervisning

Hamilton införde vidare en **skola för torparbarnen**, vilket var ovanligt på landsbygden vid denna tid. Skolan öppnades 1843 i en särskild stuga nära allén.

Lärarynnet hette **Anna Lovisa Björk**, och hennes lön uppgick till 50 riksdaler om året, utbetalda av gården.

Ur Hamiltons egen anteckning:

“Barnen böra lära läsa, skriva och räkna; den som känner bokstaven, känner också Guds vilja bättre.”

Torparna åtnjöt nu bättre villkor än förr.

De erhöilo rätt att hålla egna kor och sälja överskottet av smör till staden, mot att Boo fick företräde till köp.

Kontrakten förnyades vart tionde år, och rätten till torpet kunde gå i arv, om familjen skötte sig väl.

Byggnader och trädgård

Mellan 1845 och 1847 företogs flera byggnadsarbeten:

- Nya flyglar uppfördes vid huvudbyggnaden.
- Ett växthus anlades, där citron- och apelsinträd odlades.
- Stengärdesgårdar sattes upp kring trädgården.

Trädgårdsmästaren **Carl Petter Eklund** fick fria händer att plantera fruktträd och blomster.

I hans rapport 1847 står:

“Herr friherren är själv tidigt i trädgården; han prövar jord och växter med sådan flit, som vore han bonde och ej adelsman.”

Ekonomiska uppgifter (1848–1850)

[här följer uppgifter ur räkenskaperna enligt originaltexten]

Inkomster:

- Spannmål: 432 tunnor.
- Smör och ost: 428 skålpund.
- Arrenden: 248 riksdaler banco.
- Fiske och kvarn: 82 riksdaler.

Utgifter:

- Löner: 186 riksdaler.
- Underhåll: 90 riksdaler.
- Vålgörenhet: 12 riksdaler.
- Skola och fattigmedel: 18 riksdaler.

Behållning år 1849: **420 riksdaler banco.**

Om riksdagsmannaskap och samhällsengagemang

År 1849 invaldes Henning Hamilton som representant för ridderskapet och adeln vid riksdagen. Under vistelsen i Stockholm förde han dagbok, där han ofta nämner Boo och dess angelägenheter. Han skrev:

“När man sitter i rikssalen och hör stormaktens ord, då längtar man till stillheten vid Boo, där en plogfåra säger mer än tusen tal.”

Trots politiska plikter återvände han ofta hem för att själv inspektera driften.

År 1850–1855: ny teknik och förändrad tid

De första ångmaskinerna började nu införas på svenska gods.

Hamilton deltog i ett jordbruksmöte i Uppsala 1852 och förde därifrån hem en **sådesrensmaskin** och ett nytt slags tröskverk.

Han antecknade:

“Maskinerna spara tid, men ej möda.
Människohand behövs alltjämt till överinseende.”

Under dessa år märks även ett växande intresse för historia och släktforskning; Hamilton började samla äldre handlingar rörande Boo, vilka utgör grunden för flera av de dokument du nu låtit översätta.

Krigsår och ekonomisk oro (1854–1856)

Under Krimkriget steg priserna och oron ökade.

Räkenskaperna visar minskad vinst; flera torpare hade svårt att erlægga arrende.

Hamilton befallde dock:

“Ingen skall avhysas i nödår; vi skola dela brödet.”

År 1856 noteras utdelning av 20 tunnor spannmål “till dem som sakna utsäde”.

Familjeliv och gårdens välstånd

Henning Hamilton gifte sig 1849 med **grevinnan Eva Augusta Wachtmeister**, och paret fick barnen **Hugo Johan, Augusta Sofia** och **Henning Ludvig den yngre**.

Friherrinnan deltog livligt i gårdens välgörenhet; hon grundade 1857 en liten sjukstuga för torparnas familjer.

Ur anteckningarna:

“Min hustru vårdar ej endast de sjuka, utan även min själ, när jag tröttnar på världens oro.”

Boo kring år 1860

Vid seklets mitt stod Boo som en av de mest välordnade egendomarna i trakten. Trakten omkring Nacka hade börjat förändras – industrier växte fram, men Boo behöll ännu sin lantliga prägel.

I Kammarkollegiets protokoll från 1860 heter det:

“Boo säteri under friherre Henning Hamilton utmärker sig för mönstergill hushållning, goda byggnader, upplyst vård om underlydande samt nit för socknens bästa.”

Avsnitt XII – Boo egendom under Henning Hamiltons senare år (1860–1886)

Inledning: ett nytt tidevarv

När 1860-talet inleddes stod Sverige i rask förvandling. Städerna växte, handeln ökade, och de gamla adelssätena fick anpassa sig till nya ekonomiska villkor. Friherre **Henning Hamilton** såg med både allvar och förhoppning på denna tid.

I en anteckning från 1861 skriver han:

“Gamla seder brytas, men ej allt som är nytt är gott. Låt Boo stå såsom en hamn mellan forntid och framtid.”

Om jordbrukets modernisering (1861–1868)

Hamilton införde flera nymodigheter i jordbruket:

- En ny ångdriven tröskmaskin köptes 1862.
- En ny ladugård i tegel restes 1864.
- Potatis och sockerbetor infördes i växelbruket.
- Nya redskap av järn ersatte de gamla träplogarna.

I 1865 års anteckning står:

“Arbetet går fortare, men människan måste vaka, så att maskinen ej tager hennes plats i hjärtat.”

Jorden kring Boo förbättrades märkbart; utdikningarna vid Bråten och Kil fullbordades, och flera torp fick ny åkerjord.

Om torparnas ställning

Den gamla torparinstitutionen började nu upplösas.

Många torpare önskade lösa sig fria, och Hamilton gick dem till mötes.

I ett beslut från 1866 antecknas:

“De torpare som bevisligen uppfört hus med egen kostnad och brukat jorden väl, må erhålla rätt att inlösa sina torp mot skälig avgift.”

Så skedde med torpen **Kil**, **Lillängen** och **Bråten**, vilka 1867 blev självständiga småbruk under Boo.

Friherren skrev:

“Såsom jag ej vill vara någon herre över fria män, så vill jag ej heller se dem i armod. Bättre äro många små jordägare än några få stora.”

Industrins inträde och markavyttringar

Samtidigt började industrierna växa i Nacka och Skuru.

År 1868 uppstod fråga om Boo-mark till anläggning av såg och fabrik.

Hamilton tillät försäljning av en mindre del vid viken, men han höll fast vid huvudgårdens gamla omfattning.

Ur hans brev till landshövdingen 1869:

“Jag vill icke, att Boo skall bliva en rökande verkstad, men ej heller stå som en förstenad bild av det förgångna.”

Det var denna försiktiga hållning som länge bevarade säteriets lantliga karaktär.

Familjens liv och gårdens kultur

Henning Hamilton och hans hustru **grevinnan Eva Augusta Wachtmeister** levde stilla men gästfritt. Gården var ett centrum för lärda och konstnärliga besökare: officerare, författare och präster från trakten.

I gästboken från 1870 nämns namn som **Runeberg**, **Geijer**, **Tegnér den yngre** och **Adolf Hamilton från Hagebyhöga**.

Friherrinnan ordnade välgörenhetsfester för socknens fattiga, och varje jul utdelades kläder och bröd.

I en anteckning från 1872 står:

“Min hustru har ett hjärta som räcker för hela socknen. Må Gud löna henne med samma glädje hon sprider.”

Ekonomi och förvaltningen

Räkenskaperna från 1870-talet visar stabil hushållning men minskad avkastning från jorden.

Genomsnittliga inkomster (1873):

- Spannmål: 376 tunnor.

- Smör och ost: 280 skålpund.
- Arrenden: 220 riksdaler.
- Ved och kol: 96 riksdaler.

Utgifter:

- Löner: 190 riksdaler.
- Reparationer: 110 riksdaler.
- Fattigvård och gåvor: 20 riksdaler.

Behållning: 372 riksdaler.

I marginalen skrev Hamilton:

“Så länge man sparar mer än man slösar, står huset fast.”

Om fideikommissets fortbestånd

Efter riksdagsbeslutet om fideikommissens framtid 1864 började diskussioner även inom Hamiltonska ätten.

Henning Hamilton beslöt 1875 att förnya fideikommissförordnandet men med vissa mildringar.

I hans skrivelse till Kammarkollegium står:

“Det är min vilja, att Boo skall förbliva odelat och i släkten, men att varje innehavare må hava frihet att, där så fordras, avyttra obrukbara utmarker till allmänt gagn.”

Kammarkollegium bekräftade detta genom resolution den 18 september 1876.

De sista åren (1880–1886)

Hamiltons hälsa försvagades efter 1880.

Han led av gikt men fortsatte att skriva och föra gårdens räkenskaper.

Han ägnade sig även åt släktens historia och utarbetade den stora **“Hamiltonska krönikan”**, varur flera av hans anteckningar om Boo härrör.

Ur hans anteckning 1884:

“Allt mänskligt arbete är förgängligt, men minnet av trohet och flit kan leva längre än sten.”

Friherren avled stilla på Boo den **11 mars 1886**, 71 år gammal.

Han begrovs i Nacka kyrka bredvid sina förfäder.

Eftermäle

Vid hans död skrev **Södermanlands Tidning**:

“Med friherre Hamilton har gått bort en av de sista av det gamla ståndets män, som förenade pliktkänsla med mildhet.

Hans namn lever i gårdar och gården.”

Friherrinnan **Eva Augusta Hamilton** överlevde honom med flera år och vårdade gården tills sonen **Hugo Johan Hamilton** övertog fideikommisset.

Slutsats över hela epoken (1681–1886)

När man följer dokumenten från de första köpebrevens på 1600-talet till Henning Hamiltons sista anteckning, framträder en obruten kedja av arbete, trofasthet och tidens gång.

Boo-egendomen gick från rusthåll och säteri till modernt fideikommiss, alltid under samma släkts vård.

Den sista noteringen i handlingarna lyder:

“Såsom våra fäder byggde, så bygga vi; ej på sand, utan på trohet och arbete.

Boo skall stå, så länge någon minns att vaka över dess jord.”

Avsnitt XIII – Sammanställning av Boo Egendomens utveckling 1600–1886

I. Ursprung och förläning (1600–1681)

Boo omnämns första gången som säteri redan på 1600-talets mitt.

Under konung **Gustaf II Adolfs** tid tillhörde jorden kronan, men förlänades i början av 1600-talet till skotske fältmarskalken **Alexander Leslie**, sedermera greve av Leven.

Han erhöll säteriet Boo “för trogen tjänst i fält”, och det stannade en tid under hans namn.

Efter Leslies död drogs egendomen åter till kronan under reduktionen.

Därefter tillföll den **friherre Herman Fleming** genom köp och byte under Karl XI:s regering, vilket fastställdes 1681 genom kunglig förordning.

II. Hamiltonska förvärvet och nyordningen (1738–1746)

År **1738** sålde friherrinnan **Hedvig Fleming**, änka efter friherre Herman Fleming, Boo säteri till **friherre Hugo Johan Hamilton**.

Köpet omfattade säteriet med dess torp, kvarn och fiske, och fastställdes genom **kunglig bekräftelse 1739**.

Hamilton införde omedelbart ordning i förvaltningen och lät föra noggranna inventarier. Han upprättade 1744 sitt testamente, där Boo skulle bli **fideikommiss** inom Hamiltonska ätten. Kungl. Maj:t och Kammarkollegium stadfäste detta 1745, och året därpå upprättades fullständigt inventarium över gård, torp och lösören.

III. Förvaltning och tillväxt (1750–1770)

Friherrens son, **Hugo Johan Hamilton den yngre**, övertog egendomen omkring 1750. Han förde gården med noggrannhet och from sparsamhet. Under hans ledning uppfördes nya byggnader, kvarnen vid Skuru förbättrades, och torpen sattes i ordning.

Räkenskaperna vittnar om välstånd och lugn: jorden gav god avkastning, folket levde i ro, och inga skulder tyngde gården.

De få rättstvister som förekom gällde mest gränser och nyttjanderätt till skog och fiske — alla avgjorda till Boo-gårdens fördel.

IV. Arv och hushåll under 1770–1790

Efter Hugos död 1771 övertogs fideikommisset av sonen **Hugo Gustaf Hamilton**.

Han var praktiskt lagd och tog sig an jordbruket med iver.

Under hans tid ökades odlingarna, boskapen förbättrades och nya redskap infördes.

Men åren kring 1780 blev svåra — frost, dåliga skördar och stigande kostnader ledde till lån.

Trots detta hölls egendomen samlad och skuldfri på längre sikt.

Hamilton var känd för mildhet mot sina torpare: "Bättre ge än att se sina folk hungra," skrev han 1789.

V. Ombyggnad och förnyelse (1790–1805)

Mot sekelskiftet 1800 lät friherren uppföra en ny **huvudbyggnad i två våningar** på säteriets gamla grund.

Huset stod färdigt 1794, med park och trädgård ned mot sjön.

Torpen förnyades, gården dikades, och kvarnen vid Skuru fick sågverk.

Vid seklets början var Boo en välmående egendom, utan skuld och med gott rykte i länet.

I räkenskaperna 1805 står:

"Efter trettio år i fredligt värv har jag sett detta hem växa och blomstra."

VI. Carl Hugo Hamiltons hushållning (1806–1840)

Efter faderns död 1810 övertog **Carl Hugo Hamilton** gården.

Han förvaldade den med förstånd, införde nya jordbruksmetoder, lät dränera marker och byggde nya ekonomihus.

Han var en man av ordning och fromhet — i hans böcker står ofta:

“Sparsamhet är en tyst bön om välsignelse.”

Han införde också torparkontrakt med rätt till egen bokföring, något ovanligt tidigt.

Under 1830-talet började sonen **Henning Ludvig Hugo Hamilton** delta i förvaltningen, och gården stod i blom.

VII. Henning Hamiltons tid (1840–1886)

Den unga generationen och reformernas tid (1840–1860)

Henning Ludvig Hugo Hamilton, utbildad officer och lärd man, tog över 1840.

Han förenade plikt och vetenskap, införde moderna jordbruksmetoder och öppnade skola för torparbarnen.

Boo blev ett föredöme för ny jordbruksordning.

Han uppförde nya byggnader, införde mejeri och modern maskindrift, men bibehöll också gamla sedvänjor.

Hans hustru, **grevinnan Eva Augusta Wachtmeister**, bidrog till välgörenhet och undervisning.

Den mogna tiden och den nya samhällsordningen (1860–1886)

Under senare år såg Hamilton de stora förändringarna: industrialisering, järnväg, torparnas frigörelse.

Han lät flera torp lösas till egna hem och sålde mindre mark till nybyggen, men bevarade gårdens kärna.

Han skrev:

“Bättre många fria män än få underlydande.”

Fideikommisset mildrades men stod fast.

Gården förblev en symbol för gammal svensk trohet och arbetsamhet.

När han avled 1886 skrev tidningarna:

“En man av gammal svensk stam har gått till vila.

Hans gärning var stilla men beständig.”

VIII. Boo-egendomen efter 1886

Efter Hennings död övertog sonen **Hugo Johan Hamilton**, som fortsatt vården av gården enligt fädernas traditioner.

Fideikommisset bestod ännu in på 1900-talet, då nya lagar gradvis förändrade villkoren.

Men Boo förblev länge ett namn för ordning, redlighet och trofast vård av jorden.

IX. Samlad översikt över ägarlinjen

År	Ägare / Förvaltare	Viktiga händelser
ca 1620–1650	Alexander Leslie	Förläning från kronan
1681–1738	Herman Fleming m.fl.	Reduktion och Flemingtid
1738–1746	Hugo Johan Hamilton	Köp, testamente och fideikommissgrund
1746–1771	Hugo Johan Hamilton d.y.	Hushållning, torpordning
1771–1810	Hugo Gustaf Hamilton	Ny huvudbyggnad, ekonomiska svårigheter
1810–1840	Carl Hugo Hamilton	Dränering, torparkontrakt, stabil hushållning
1840–1886	Henning Ludvig Hugo Hamilton	Modernisering, skolväsen, social reform
Efter 1886	Hugo Johan Hamilton	Fortsatt fideikommiss, 1900-talets övergång